

Сыанабыл: үлэ сөптөөхтүк ыытыллар

Тохсунньу ый 17 күнүгэр Хадаар нэһилиэгэр "Чурапчы уулуус" МТ дьаһалтатын 2005 сыллаагы үлэтин отчуота буолан ааста. Нэһилиэккэ улуус баһылыгын И.Н. Аммосовы олохтоох дьаһалта баһылыга Владимир Васильевич Никонов уонна оскуола директора Иван Петрович Лукин көрүстүлэр, үс обьекты көрдөрдүлэр. Бизэс бойобуой орденнаах, фронтовик Семен Дмитриевич Флегонтов аатынан Хадаар нэһилиэгин орто оскуолатыгар, оскуола мастерскойыгар, нэһилиэк уһууһагар (сэбидиссэй А.А. Андросова) сырытыннардылар. Иннокентий Николаевич оскуола иһин, оҕолор үөрэнэр кабинеттарын көрдө, оскуола үлэтин-хамнаһын ситиһилэрин тустарынан, туох проблемаларын барытын болсыйон иһиттэ. Улуус баһылыга ордух оскуола мастерскойугар оҕолор бэйэлэрэ онорбут үлэлэрин-бурдуктардар, от тэйэр мас сыарба, араас массына макеттарын сэргээн көрдө.

Хадаар нэһилиэгин дьонун-сэргэтин кытта улуус дьаһалтатын бөлөҕө күнүс 3 чаастан культура дьыһтыгыгар көрүстэ. Иннокентий Николаевич кирип дакылаатыгар 2005 сылга дьаһалта улууспут араас эйгэтин хабар кизик үлэтин ситиһили сырдатта. Баһылык улуус бу сылга ситиһилэрин чуолгаан Республикага бүтүүнүгэр ыытыллыбыт үлэ араас көрүнүгэр күрэхтэһиниэ ситиһилэрин тоһоболоон бэлэттэтэ. Иннокентий Николаевич ааһан эрэр сыл сүрүн бэлэз үлэлэрин, үбүлүйүмүз тэрээһиннэргэ ыытыллыбыт дьаһаллары, улуус сайдыытыгар программаны, үтүө дьыала хамсааһын чэрчитинэн элбэх тутуу ыытыллан, үлэс кирибэтин иһитиннэрдэ, үүмүт сана сыл ыңчат сылынан биллэриллэбитинэн, ыңчат үлэлээх буолуугу, эдэр ыаллары олоор дьыһан хамсааһына, улуус киинигэр асфальт заводу үлэс кириэригэр элбэх үлэ былааннарын туһунан кэпсэттэ.

Отчуоттуур комиссия састаабыгар улуустаагы Ис дьыала отделе кадрды кытта үлэс начальнигы солбуйааччы М.К. Аммо-

сов, улуус ветераннарын сэбиэтин председателэ М.Н. Матвеева, киин баһыла кылаабынай бырааһа В.А. Сотников, ДьУОКХ-н начальнига Е.И. Савин, улуустары үөрэх управлениетын начальнига Е.С. Сидоров, культура управлениетын начальнига Д.Д. Попов, тыа хайааһыстыбатын управлениетын специалиһа М.Н. Макарова, "Сахателеком" илин эгэрдээки филиалын үлэһитэ В.Н. Платонов нэһилиэнньэбэ үлэлиир салааларыгар үлэни-хамнаһы биллһиннэрдилэр.

Улуус араас салааларыгар үлэлиир бэрэстэбинэллэр иһитиннэриилэрин кэминтэн олохтоохтортон ыытыллар киридилэр. Нэһилиэнньэ актыбынайдык кыттан элбэх интэриһинэй ыйытны бэрлиһинэ. Ол курдук телефон линията мөлөөсөр, телевидение каналлара көстүүтүгэр, Хадаарга баһыла күнүскү стационара аһылларыгар, оскуолага тракторождение уругун киллэриитигэр уо.д.а. Олохтоохтору, ордух пенсионердары нэһилиэктеригэр баһыла суога эрэйдирэ элбэхтик ахтыллына. Ылалдыбыт дьон рецепт суруйтар, нарыйдахтарына көрдөрө Диринг баһыһагыгар тиниэхтэригэр аны мизэс суох буолан, хаама сылдыан система ыалларын элтилэр. Бу ыйыттыларга киин баһыла кылаабынай бырааһа В.А. Сотников мунунах хас бирдирин кыттылааһыгар пинир сына ситиһили элпизэти биэрдэ. Суолбутун хаһан оноруктарай диэн хас нэһилиэк байы бэриллэр ыйытны эмиэ турда.

Бу күн олохтоохтор элбэх күнээри уонна араас проблемаларын дьүүлэстилэр. Бизэрибт ыйыттыларыгар бары сөптөөк, астыннарар хоруйдары ылылар. Этилэргэ пенсионерка М.А. Никитина чааһынай дьонго сүөһү интэриһигэр субсидия тобо көрүлүбэтин туһуласта. Тыа хайааһыстыбатыгар өр сылларга үлэлээбит Д.Н. Андросова: "Баһыһабыт суога барыбытын эрэй-дэстэ, хайаан да күнүскү стационары аһааха наада, нэһилиэк инбэлиит оҕолор, улахан дьоннор, хроническай ырыылаах-

тар элбэхтэр. Кооперация туһунан эттэххэ, үүт туттарбыт харчыбыт барыта уматык сыанатыгар барар, оһон бастаан суол-иис оһоһуллуон наада. Сибииньэ иһитиэ ороскуотун салпат. Ынахтарбыт буһаабаат кутталлаахтар, нэһилиэк үрдүгүн бири да атыыр орус суох. Аны сүөһү сүүтүгэ элбэх. Олохтоохтортон быйыл барыта 21 төбө сүттэ,"-диэн диксионарын туһунан эттэ. Уһууһан сэбидиссэй А.А. Андросова: "Оро сылдыар тэриһтэлэригэр кварцевый лампа олус туһалааһынан, бийиги детсадтыгар хайаан да наада диэн туруорсабыт. Улуус киинигэр үөрэх управлениетыгар үлэбит наадатынан сылдыамыт билабит, эргэ баһыны дьыһэ үлэли олоһоллорун. Хаһан сага дьыһэ кириэлэрин кимнээбэр да бийиги кэтэһэбит, оһон сага тутуулар үөрэх управлениетын дьыһтыгыгар бийиги тэриһтэ үлэһиттэрэ бири күннээх хамнаһытын биэрибэр. Улууспут атын тэриһтэлэрэ бийигини өйүөхтэрэ диэн саныыбыт", -диэн этии киллэрдэ. Нэһилиэк олохтооһо П.И. Ноговицина кырачаан сүөһү ыарахан туруктаах улуус баһыһагыгар кириэн, бийигин арыыда буолан, эмиэ сыларын, долгуһун туран кэпсэттэ уонна сизини эмтэбэти быраастарга, сизтараларга улахан махталын тиртэ. Оскуола директора И.П. Лукин, нэһилиэк эргэ иһи этэстээх оскуолатыгар быйыл хайаан да капиталнай ерамыен уонна общекалааһын үлэс барырын наадатын эттэ. Оскуола учуутала П.В. Божедонов наставничеството сүтээр сыһа, кырдыаһа үлэһиттэрибитин өрө тутан, субэлэрин-амаларын истэн, кооперация кириэхтигин наада диэн туран дьаһалта үлэтин сөптөөбүн сыһаалаата.

Түмүгэр, Хадаар нэһилиэгин олохтоохтору улуус дьаһалтатын сөптөөхтүк үлэлиир диэн сыанабылы биэрдилэр.

А.ПЕРМЯКОВА.

УБҮЛҮӨЙДЭР КҮҮТЭЛЛЭР

Болтоно нэһилиэгэ улууска эрэ буолбакка республикада, республика тас өттүгэр тиниэ биллибит улуу дьоннордоох. Саха суругун-бичигин төрүттээбит лингвист-учекай Семен Андреевич Новгородов, биллиһээх общественнай-политическай деятель Н.Д. Кривошалин-Субуруускай, суруйааччылар Дьон Дьагылы, Күн Дьирбиза, Михаил Дордодураал, Василий Яковлев, Сэмэн Тумат, Социалистическай Үлэ Геройа В.М. Кладкин, Ленин орденнаах артист В.А. Савин, биллиһээх кыраайы үөрэттэхки А.А. Савин, профессор Г.Г. Макаров бу түөлбэ төрөөбүттэрэ.

Быйыл Болтоно нэһилиэгэ Н.Д. Субуруускай төрөөбүтү 110, А.А. Савин 110, М.Ф. Дордодураал 100, В.М. Кладкин 75 сылларын бэлэттэхтээх. Бу бэлэз даталары көрсө туох-хамнык үлэлэр былаанналарын, сыал-сорук турарын биллһиннэрдэ, субэлэһэ олохтоох дьаһалта улуус киинигэр олоһор бири дойдутаахтарын, нэһилиэк общественноһын, тэриһтэлэрин салайааччыларын түмэн төгүрүк остоол тэрийдэ. Кэпсэтин түмүгэр үбүлүйдэри тэрийи былаана биэргэнэ.

А. СЛЕПЦОВ.

МАНЕЖ МАННАЙГЫ ЧЕМПИОННАРА

күрэхтэһэччилэртэн I мизэһи ылан, олохтоохтор хайыларын, өрөгөйүн ортодугар республика чемпиона буолла. Уһус призёрунан Коля Шеломов Алабар 9-с кылааһын үөрэнээччтэ 15 килли кыттыбыттан II мизэһи ылан үөртэ. Ветераннарга Николай Захаров, Зинаида Андреева чемпион урдук аатын ылылар. Эр дьонго СГУ-тан, куораттан 14 күрэхтэһээччи кытына, чемпион аатын Амиаттан төрүттээх СГУ студена Бунашев ылла. Дьахталларга Мария Бандерова кими да илиһилээх-атахтаах онорбото.

Бу күрэхтэһини түмүгүнэн көрдөххө бийиги оҕолорбут сайдан эрэллэрэ көстөр, мизэһэлэһтэх оҕолор бары кэриэтэ 4-5-6 мизэһэлэргэ, инникилэргэ сырыттылар. Оһон тренердэр мантан сааһы республика күрэхтэһи оҕолору графтынан, методиканан дьарыктыылара наада. Ааспыт сылларга бийиги оҕолорбут, күһүмү күрэхтэһинэргэ быдан ыраах сылдыбыт эбит буоллахтарына, бу сырыһа лидердэргэ сыстыбыттар. Инникигэ эрэл хыһа көстөр, Чурапчы хайыһага урукку үтүө аатын республикада ааттарга манежлыт маннайгы чемпионнара табыстылар.

Тренердэр кэлэр өттүгэр атын оскуолаттан талааннаах оҕолору аһалан интернакка олоһорун үөрэтэллэрэ наада. Атын нэһилиэк олохтоохторо, төрөлүттэр болгомото уураллара буоллар үчүгэй буолуо этэ. Оһону сүүмэрдиргэ күһүмү, сааһы оскуолагар иһон ардыларыгар күрэхтэһиннэр буолуохтары наада, ол инниттэн комплекснай спартакдага хайыһар эбэхтээһинэй көрүгүнэн кириэрэ ордух буолуо этэ диэн этиһэллэхтин. Маны үөрэх салаата өйүө диэн эрэнэбин.

2006 сылга хайыһар сайдытыгар улуус бюджетыгар үл көрүлүбүтүнэн улуусту депутаттарыгар, салалтабытыгар махтанабыт. Болгомото ууруллан үбүһүн көмөлөһүү хайыһар сайдытыгар үлэли сылдыар тренердэргэ, федерацияга улаханник эбэхтинэстиир, сыалы-соругу туруорар.

И. ИГНАТЬЕВ.

Спорт

Спорт

ХАЙЫҢАРДЫТТАРБЫТ - ПРИМОРСКАЯ КЫРААЙГА

Бу дьыл тохсунньу 12-15 күннэригэр Приморская кыраай Спасск-Дальний диэн куоратыгар бу кыраай хайыһага аһаас чемпионата буолан ааста. Оһон бийиги Чурапчытаагы физкультура уонна спорт институттун студентнары тренер Егор Дмитриевич Елисеев салайыһынан баран кыттан кэллилэр. Ол курдук, Адамов Алексей, Иванов Дмитрий уонна Макарова Марина бэйэлэрин маастарыстыбаларын көрдөрөн, атыттары көрөн-истэн кэллилэр.

Приморская кыраайтан барыта алта хамаанда кыттыбыт. Хабаровскайтан, Тындалтан, Комсомольск-на-Амуре куораттан, Зейтан, Саха сириттэн Нерюнгри, Алдан, Амма уонна Чурапчы улуустарыттан барыта 110 оҕо сүүрдэ. Бастагы күн классическай сүүрүүгэ улахан уолаттар 10, кыргыттар 5 км дистанцияларга илин-кэлин түһүстүлэр. Оһон Алексей Адамов IV-с мизэһэ буолла. Оһон Марина Макарова үсүһүнэн кэлэн үөртэ.

Иккис күн ханкылаан сүүрүүгэ 15 км дистанцияга Алексей эмиэ IV-с мизэһэ буолла. Маринаны үтүс күн буолуохтаах спринт сүүрүүгэ бэлэһинэн, тренерэ сүүрдүбэтэ. Оһон спрингэ 1,5 км сирин ханкылаан сүүрдүлэр. Бастаан уолаттар түстүлэр. Оһон Иванов Дмитрий финалга сүүрүүгэ IV-с мизэһин ылыт. Кыргыттарга Марина иккис көрдөрүлүүх тахсыбыт, Финалга сүүрүүгэ төүрт иһи тахсар уонна бары тэнгэ түһүлэр. Оһон Марина иккис иһон сыры тахсыһа Приморская кыраай спортсменкатын кытта хайыһадаага иһсэн октубуттар, оһон IV-с мизэһэ тэбиллэн тахсыбыт.

Тренер бэйэтэ эгэринэн, Приморье хайыһардыырга олус табыгастаах айылгалаах, халлаана сылаас. Хайыһардыыр базалара икки хайа икки ардыгар турар буолан улахан тыала-кууһа суох, усулуобуйата олус үчүгэй дири. Арай ыарахана диэн хайыһардарын суола наһаа түһүлээх-тахсыһаах, соһуһу салаллылардаах эбит. Оһнука бийиги оҕолорбут бэлэһнэрэ суох буолан окто сырыттылар диэтэ. Ол да буоллар, бэйэлэрин кыһахтарынан куһаана суохтук сүүрдүлэр диэн сыһаалыыр.

"СО" корп.

ЭР ДЬОННОР КҮРЭХТЭҔЭЛЛЭР

Чакырга ааспыт сыл бүтэһик ыйдарыгар эр дьон түмсүүтэ тэриһинэ. Түмсүүнү тэрийээри нэһилиэк 11 быһбардыыр уокуругуттан алталы киһилээх хамаанданы сүүмэрдээн эр дьонго күрэхтэһини ыытылына. Кытааччыларын, көрөөччүлүү 90-ча эр киһи мустубутун нэһилиэк салалтата, энтузиастар иһон туппатылар, тутта мунууһа ыттан, улахан меккүвэрэ суох бизэ киһиттэн састаалтаах эр дьон комитета быһбар-данна, председателиһэн Михаил Иннокентьевич Адамов талылына.

Ити кэминтэн төүрт көрүнүс уокуруктар эр дьоннорун күрэхтэһиннэлэрэ сааһаланна. Саһа талылыбыт депутаттар бары сүүрэн-көтөн толору састаалтаах хамаанда-лары туруорбуттарга хайдаллаах суол. Күрэхтэһини түмүгэр бастагы мизэһи 5-с уокурук хамаандата ылла, (депутат Е.Н. Старостин) иккис мизэһэ 4-с уокурук (депутат М.И. Адамов) үтүс мизэһэ 6-с уокурук хамаандата, (депутат П.П. Флегонтов) табыстылар. Күрэхтэһини уонна мунууһа РСФСР үөһэриһитин туйгуна, СР үтүөлээх учуутала, Россия спордун маастара Н.Н. Адамов иһлээн-саһалаан ытта.

Бу дьылга уктанан баран остоол төһөннүгэр, сыал ытыһа, дуобакка, баарыска нэһилиэк эр дьонго төүрт хамаандаан күрэхтэһилэр, хамаандалар уоннуу кытааччылардаахтар. Күрэхтэһини балай эмэ эрийсизэлээхтик барда Түмүгэр баһыгар үтүс оһону хомуһан оскуола хамаандата бастаа, иккис мизэһи уһууһан, маһаһын, үтүс мизэһи олохтоох ОДБКХ коллектива үлэһиннэлэр.

Дмитрий Миронов уолунуун Ньургунуун бири хамаанда чизин көмүскээбиттэ-бу ыаллар чөл олоһу тутуһалларын туһута. Күрэхтэһини олохтоох ОДБКХ коллектива тэрийдэ, эдэр үлэһит физкультура учуутала, күтүөлүт, нэһилиэк депутата Ю.Л. Николаев судууһаан ытта. Күрэхтэһини кэминтэн эр дьон салгыһы сыал ытыһыгар бирирдилээн күрэхтэһэ хааллылар.

Н.ФИЛИПОВ.

Дыллал уонна дьоннор

ДОРУОБУЙА ХАРЫСТАБЫЛЫГАР—ҮЙЭ ЧИЭНПЭРИТТЭН ОРДУК

дик тарбамыт ыарылар этэ. Белоруссияттан кэлбит офтальмолог быраас А.И. Марчук тэрийиитинэн, трахома ыарытын эмиир пууннар нэһиликтэргэ аһыллыбытара, элбэх дыһыардаах үлэ түмүгэр бу ыары суох оһоһуллубута. Манна эмиз Ксения Алексеевна онорбут үтүөтэ-өһөтө улахан.

Бу сылларга учаастактарынан, зоналарынан үлэ былааннаахтык, күүскэ барара. Ол курдук зонанан профилактической (сэрэтэр) тэрээһиннэр: бэскидэлэр, күһүн-саас дьизин, малларынан ырааһырдыы, ырааһы бэрэбизкэлээһин, илистик ыарыһы көрүү курдук элбэх күүһү эрэйэр үлэлэр медицинскэй сисэстэрэлэр мүччүрүйбэт эбээһинэстэрэ этэ. Субуруускай совхоз сабана ыалдыбыт ыанньыксыттары солбуйуу, күһүн хотонору сыбааһын, саас ынах төрүүбүн сабана дьулурустубалааһын, сайын окко субуутуньуктар, тэрилтэлэринэн концерт көрдөрүү, сана дылга маскарарда кыттыы, ГТО норматын туттарыы барыта сүрдээх тэрээһиннээхтик бараллара. Үлэ күүскэ барытын түмүгэр, балыһа "Коммунистический ударник" коллективин бочуоттаах аатын сүгэр чизэскэ тиксэбитэ. Манна барытыгар Ксения Алексеевна инники күөһүгэ сылдыбыта.

1981 сыллаахха кэргэнэ Григорий Гаврильевич ыарахан ыарыыттан олохтон тораан, анардас ийэ буолан хаалбыта. Ол да буоллар Ксения Алексеевна санаатын түһэрбэтэ. Олорун барытын соботобун иитэн, сыраллаһан улаатыннарда, атахтарыгар туруорда, үөрэхтээх дьон онордо. Эдьиниэ Настаа эрдэ өлөн, уолун Федяны эмиз кини улаатыннарбыта. Билигин Ксения Алексеевна бэйэтин "туһабын хатарар" медик идэлээх оһолордоох. Улахан кыһа Люба мединститут ректорыгар секретарынан үлэтир, СР дорусбууятын харыстабылын туйгуна буолла. Улахан уола Леонид Мырылаба олоһор, бааһынай хаһаайыстыбатын салайааччыта, орто уола Семен кадровай булчут, орто кыһа Раиса медсестра идэтин баһылаан, төрөөбүт дойдутугар хас да сыл профком председателинэн, билигин старшай сисэстэрэнэн ситиһилээхтик үлэтир, идэтин үрдэтэн "менеджер медицины" үөрэнэр. Кыра кыһа Ирата фельдшер идэтигэр үөрэнэн, билигин СГУ-н биолого-географическай факультетын бүтэрэн, биология институтун старшай научнай со-труднига. Кыра уола Ганя хирург быраас, куораттаабы онкология балыһатыгар үлэтир.

Ксения Алексеевна 1985 сыллаахха бочуоттаах сынньаланга тахсыбыта, пенсияга да табыстар 1997 сылга дьэри процедурнай сисэстэрэнэн үлэлээбитэ. Кини 6 оһо күн күбэй ийэтэ, 12 сизинээх, 2 хос сизинээх. Өр сыллар кыһамнылаах үлэтин иһин Доруобуяа харыстабылын министерствотын грамоталарынан, оройуон кини балыһатын грамоталарынан, эбэрдэ суруктарынан, үбүлүүһүнэй мэтээллэринэн уо.д.а. наһараадаламмыта.

Ксения Николаевна, эйигин 70 сааскын туолбуккунан, өрөгөйдөөх үбүлүүһүнэн хоолдуктаах бэйэбит хонкууан, сүһүөхтээх бэйэбит сүгүрүйэн туран итинтик-истинник эбэрдэлибит. Эйиэхэ баһарабыт саха алмаһыны кытаанах доруобуйаны, оһолорун, сизинэрин тапталларыгар уйдара, туллубат тутуах, бөбө эркин, үтүө сүбэһит буолан уһунук, дьоллоохтук олоһорго баһарабыт.

**Н.Н. ПОПОВА,
доруобуяа харыстабылын
ветерана.**

**Соловьев нэһилиэгэ.
Хаартыскаа: К.А. Собакина.**

БИҢИГИ ӨНӨБҮТҮНЭН ТУҢАНЫН!

КПКГ "Алмазкредитсервис" Чурапчытаабы представительствота атырдыах ыйын 19 күнүттэн тэриллэн үлэтир.

Тохсуннуу ый 1 күнүгүнэн туругунан кооперативка 213 киһи кириэ. Кинилэргэн кредитинэн 192 киһи туһанна. Ол иһиттэн 24 киһи иккистэн, 2 киһи үһүстэн ылан туһана сылды-аллар. Уопсайа 4 мөл. 620,5 тыһ. солк суумалаах кредит бэриллибиттэн 42,5% төннө-рүлүннэ.

Кредити сунньунэн үбүлүү, сыбаайба тэрээһиннэригэр, үөрэх иһин төлөбүргэ, улахан сыаналаах аты-тутуу онорорго ыллалар.

Кредити туһаныы иһин ыйдаабы бырыһыан 7-тэн үһүс туһаныыга 5% тийэ түстэ. Биһиги өнөбүтүнэн туһаныан бадалахтарга уонна пайциктаахтарбытыгар кредит биз-рэр усулуобуйабытын өссө төгүл иһитиннэрбит. (Сана кирибит уларыһылары киллэрэн туран):

№	1 ыйыга	2 ыйыга	3 ыйыттан саҕалаан
1. Ылар сууматтан тутуулар:			
Пасовой усунуос	300	0	0
Кириин усунуоһа	900	0	0
Сирэй уурлары харчы (Ылбыт кредитин барытын төлөбүтүн кэһэ, кредит ылбыт киһи аха төннөрүллэр)	3%	3%	3%
Резервнай фонданы үөскэттиги	7%	7%	5%
2. Кредити туһаныы иһин ыйдаабы бырыһыан	6%	6%	5%
3. Ирдэнэр докумуоннар:			
Паспорт куопуһата (бастакы уонна пропискалаах илиһи)	ирдэнэр	ирдэнэлибэт	ирдэнэлибэт
Трудовой книжкэ куопуһата (бастакы илиһи уонна биһиһиги үлэтин бэлэһэ-кадр отдеса биһэргэтиллээх)	ирдэнэр	ирдэнэлибэт	ирдэнэлибэт
Хамнас справка-кэһиһи 6 ыйта (Ааһылыгыта, тутуулаахтык ыйдарыһыан)	ирдэнэр	6 ый ааһа илик буолааһына ирдэнэлибэт	6 ый ааһа илик буолааһына ирдэнэлибэт
ИНН куопуһата	ирдэнэр	ирдэнэлибэт	ирдэнэлибэт
4. Барыллар болдьоһо	6 ыйга дьэри	6 ыйга дьэри	1 сылга дьэри
5. Кредит кэһиһэ ылааччы доху отуттан тутулуқтаах	30000 солк. дьэри	30000 солк дьэри	50000 солк дьэри
6. Поручитель 15 тыһ. дьэри -1 15 тыһ. солк. үөһэ-2	ирдэнэр	ирдэнэр	ирдэнэр
7. Поручительтан эмгэ кредит ылааччыттан ирдэнэр докумуоннар ирдэнэллэр	ирдэнэр	Поручитель уларыһыат түтүһигэр, хамнас справка эрэ сангардыллар	Поручитель уларыһыат түтүһигэр, хамнас справка эрэ сангардыллар

Докумуон барыта ситэри буоллаһына, кредит 1 күн иһинэн бэриллэр.

Кылгас болдьоһо кредит бизирини таһынан кооператив дьонтон уурдарыыга харчы ылар. Харчы уурдарааччы 300 солк. пасовой взнос төлөөн кооператив чилиэнинэн кириэр.

Уурдарыы усулуобуйата:

№	Уурдарыы аата	Болдьоһо	Бырыһыана (сыллааһы)	Эбии ууруу	Бэриллээһигэ бырыһыан ааһыы
1.	«Золотая рента»	1,5 сыл	34	Көпүлүмүт	1 сыла туолуоттан саҕалаан
2.	«Алмазная осень» (для пенсионеров)	3 ыйтан саҕалаан	32	Көпүлүмүт	Сыл аһара буола-буола
3.	«Накопительный»	3 ыйтан саҕалаан	30	Көпүлүмүт	Сыл аһара буола-буола
4.	«Да востребованная»	Болдьоһо суох	10	Көпүлүмүт	Ааһылыыбат

Ирдэнэр докумуоннар (бастаан кэһиһи) паспорт, ИНН, пенсионнай удостоверение.

Биһиги өнөбүтүнэн көхтөөхтүк туһанаргытыгар ыгырабыт!

Эйигини ЖКХ хонтуоратыгар, 4 №-дээх кабинетка күүтэбит.

Биһиги телефоимут: 41-966.

**А.А. РОМАНОВА, З.Н. БОРИСОВА,
представительство үлэһиттэрэ.**

ИИ АРА

Оксана Жиркова авторская балагата

Васильева 10 оболорох малтан иккис оро. Билигин эдийнхээх, 4 балтылаах уонна 2 бырааттаах. — Убайбыт эдэр сааһыгар өлөн, наар эдийнхээх иккис субэлээн оро сааспыттын атаарбытыт, кырларбытын көрбүлүт-истибилийт. Билигин даһаны эдийнхээх субэтигэр тирээрэбин. Кини киһи быһытынан наһаа үчүгэй, кыһамнылаах, тэрээһинээх. Бэйэм балтыларбар, бырааттарбар эппитинээспин эмиз хаһан да умну-балпын уонна манньк икки өтүгэр өйөөлүлээх балаһыан-һаба сыдыарбыттан наһаа үөрөбүн, онтон дьоһолохпун. Эдийнхээх иккис билигин даһаны быһаарар оруоллаах-пыт. Балтыларбыт "Эдийнхээх биллэр", — дээн баран сан-ныларын ыгдах гыннараллара үгүс. Оттон мин эдийнхээх ты-лын син-биир тутуһабын, ыһаабын, — дээн үөрэ-көтө кэпсир Сөөгөнэ Данилова.

Бил ортоку оболорунан буолаллар: Чурапчытаагы физ-культура уонна спорт институтун ректора Иннокентий Готов-

цев, ветеринарнай управление начальнига Прокопий Старо-стин, сир комитетын председателэ Семен Пестерев, "Чурап-чы" ГУП АД начальнига Федор Чинигинаров, улуус дьаһалтатын спорка отделын начальнига Михаил Кожуров, улуус кыһаабынай архитектора Петр Габешев.

Психологияттан: ыал кыра обото, биллэн турар, ата-ах. Кини тутуһар онороллоругар үөрэммит. Ол эрэри буолар уларыйыһаарга түргэнник кириэр, но-бильнай. Ити гынан үөһэттэн субэни, көрүүнү-исти-тинни син-биир кэтээр, эрэйэр.

Чурапчытаагы П.М. Решетников аатынан народнай театр директора Иван Иванович Бушков — ыал соботох обото. — Адабынан эдийнхээх дьон, убайдаактын. Ол эрэри, соботох, атаахтык итиллэбит, наар бэйэм бэйэбэр сылдыбыт буоланмын ыраахаттары көрсөбүн. Дьону түмэ үөрүйэһин суох. Аан бастаан те-атрга оро, быраат курдук кирибим. Муньахтарга хойу-таан кэлэр эһим. Оннук барыларын "Эдийн, убай" дии сыл-дьан "Айылаан" СК директор буолан баран дьоммун сатаан тулукка, кыһаарбаака дьонго түгэнэ түбэһэ сылдыбытым. Сааспыттан да эдэр буоллабын. Оттон икки сыл интернат-ос-куолаба тахсан үлэһиттэр салайар үлэ дьэнигэр, дьэ, үлүйүл-лүбүтүм, дьону хансатарга, ирдиргэ үөрэммитим. Билигин салайар киһиэхэ характера сыһаа кэлэр эбит дээн санаалаах-пын. — дээн Иван эдэр.

Бу бөлөххө өссө гимназия директора Василий Гуляев кири-эр. Кини эмиз ыал соботох обото. — Ийи учуутал буолан ула-ханник атаахталпат этэ, детсадтан үксүн сааһаа бүтэһик ыһыллар эһим. Салайар үлэһэ сыһаа кэлбитим. Салайааччы дьон хайдах санаралларын, тутта-халта сылдыларын кэтээр көрөр эһим. Обществоннай үлэ элбэһи быһаарар эбит уонна үлэһэбит тэрилтэбэр үчүгэй салайааччылар бааллара улахан көнө буолла. Дьон субэтигэр оннук улаханник наадыбат курдукпун. Арар бэйэм быһаарыһабын сөл дин саныыр дьомго наадыһабын. Учууталлыы сылдьан көрдөххө, кырдык, ыал хаһыс обото буолара оболорого тутта биллэр эбит. Улахан оро дьаһаллаах, оттон орто оро дьон этитиниэн сылдыра биллэр. Кыра оро биригэ төрөөбүттэрэ эрдэ барар буоланнар быһыла-лаах, эмиз дьаһаллаах, самостоятельная буолар эбит. — диир Василий Васильевич.

Салайааччылартан ыал бүтэһик обото Чурапчытаагы Д.П. Коркин аатынан республикатаагы спортивнай интернат-оскуола директора Николай Гуляев баар. — Үс оботтон үтүспүн. Эдийнхээх 5, убайы 4 сыл адалар. Мин хара маннай-гыттан кинилэртэн олох атын эйгэни тутуһаммын быһылаах, улаханник алтыскаа атын хайысханан барбытым. Кинилэр тыа хаһаайыстыбатын салаатын тутуспуттар, оттон мин тас-тын убайым Михаил Дмитриевич Гуляев холобурун батыһан спордууна салайтарбытым. Ийэм: "Хотунан-соһурууна сы-рыт, сайын, урдэ", — диир. Оттон спорт эйгэһэ бэйэтэ тутунан ирдэбиллээх, бэйэрттэн улахан тутулуқтаах. Харак-тертын бэйэн сайыннараһын, барыга-бары бэлэм, кириилэ-эх-тахсылаах буоларга үөрэнэбин. Михаил Дмитриевич үксүн үүннээн-тэһиннээн биэрэр этэ. Спорт киһитэ буоларын быһылыһан, салайааччы да буолан баран бэйэм позициябын ыһыктыһаа кыһаллабын, — дээн Николай Николаевич сана-атын үлэстэр.

Психология үксүн табатык этэр, ол эрэри Николай Нико-лаевич этэринин, киһи бэйэрттэн улахан тутулуқтаах. Онон хаһыс оболон төрөөбүкүттэн мэйһидэллээх, үөһэ дьэки баран иһи!

ОБО СААС ХАЙДАБА ИННИКИ ОЛОХХО ОРУОЛЛААХ ДУО?

ЭБЭТЭР БАРЫТА БЭЙЭБИТТЭН ТУТУЛУКТААХ

Психология этэринэн, дьиз кэргэнгэ хаһыс оболон төрөөбүтүн инники олоххор улахан ору-олу соннууру. Сахаларга ыал улахан оболоро үгүстэрэ улахан эппитинэһи сүгэллэр. "Обобун көр". "Улахан оболон буолбат дуо?" — дээн тыллар кини аадырыһыгар үгүстүк этиллэллэр. Оттон орто оро эмиз биллэр эбит. Ыал кыра обото буолара сирэйдэригэр көстө сылды-ар дьон эмиз баар буолааччылар. Билигин улууспутугар салайар үлэһэ сылдыар дьон бары биэр хаһып буол-батахтара чуолкай. Ким эрэ былааста-ах, ким эрэ сымнаһас, сорохтор хойут уопутураллар, сорохтор тутта чабыл-хайдык тахсаллар. Психология быһаарда да, бүтэ дээн буолбатах. Ыалыттан, оро майгытыттан, иитииттэн киһи инникитэ эмиз быһаарыллар. Ол да буоллар, бири бири кытта тэннэн көрөр кимизхэ да мэйһидээбэт.

Психологияттан: ыал улахан обото үксүгэр эппи-этинэстээх, барыны быһаара үөрэнэр, кимизхэ да си-гэммэт. Ардыгар ким да санаатын истибэт эгоистичнай буолуон сөп. Олорор үксүн бэйэтэ солоон буолуар.

Улууспут Муньаһын председателэ, тас көрүтүтэн сымнаһас курдук көстөр эрэри, дьаһалтыгар киридэһинэ ирдэбиллээх, кытаанах салайааччы, хаһаайыстыбаныйык гизнэ барда Григорий Викторович Смирников — үс уол уонна биэр кыыс убайдара, ыал улахан обото. — Адабыт эрдэ өлөн, ийэбит аттыгар кырларбытыгар мин аса курдук буолбутум. Кыһынын бары интернаттан тарбанан олоһорбут, сайынны элээбитигэр кэлэн окко үлэһиттэр. Улахан оро эппитинэсп-пин өйдүүр эһим. Муус ыһыта, угууга, элбэх киһи кыһаар атын үлэлэр — барыта мин хамаандабынан барар этилэр. Бы-рааттарым билигин даһаны тылбыттан тахсыбаттар. Балтым Анна улуутугар кийииттэн олоһор. Ийэбит билигин баар. Төһө да улахан оро буолларбын, ийэм тылбыттан хаһан да тах-сыбалпын, сыһаа буоллун, сөл буоллук кини этиитин өрө туту-бын, хайаан да толоробун, бырааттарбыттан эмиз ону ирдий-бин. Кыра эрдэхпиттэн хаһаайыстыба болпуруоһун быһааран кэлбит буоламын, кэлин үлэһит буолуппур ол улаханник туһалаабыта. — диир билигин Григорий Викторович.

Улуус баһылыгын бастагы солбуйааччы Альбина Степа-новна Устинова 10 оботтон үгүс оболон төрөөбүт, ол эрэри ыал улахан оботун эбээһинэһин барытын толорон кэлбит. — Мин үрдүбүнэн 7 сыл аба уол, 2 сыл аба кыыс бааллар. Оттон мин кэнибиттэн 4 уол субуруучу, оттон 3 кыыс субуруучу төрөөбүттэрэ. Улахан оботтун кырабытыттан 22 сыл аба. Икки улахааттар дьаһаларттан эрдэ баранар, улаханник алтыспа-табын. Оттон 7 кыраны бэйэм оболобутум, — диир кини. — Оро оронун бигээн аһай биэрбитим. Аны бири көтөбөн, атыт-тары батыһыннаран соннуу, ол-бу наадаба барабын. Онно барыта мин дьаһайыһыман, хамаандабынан сылдыбыт. Онон дьаһайар характер уруккутан баар быһылаах. Кыра-ны көрүөхтээххин дээн өйдөөлүлээхпин. Билингэһэнгэ дьэри ыал-дьон буолан ырааппыт бырааттарым, балыстарым про-блемаларын быһаарса, субэ-ама биэрэ олоһорбун. Мэлдьи эр-кин курдук саныһаллар, үгүс болпуруос миингиз суох быһа-арыллыбат.

Улууспут тэрилтэлэрин салайааччыларыттан ыал улахан оболоро баһылык Иннокентий Аммосов, социальной көмүскэл управлениетын начальнига Семен Никитин, ЗАГС

Иннокентий Аммо-сов: "Ыал улахан оболоро эбээһинэһи сымнаһыһа бы-һаарыһаа дуо?"

Альбина Устино-ва: "Ыал улахан оболоро эбээһинэһи сымнаһыһа бы-һаарыһаа дуо?"

Дмитрий Попов: "Ыал улахан оболоро эбээһинэһи сымнаһыһа бы-һаарыһаа дуо?"

Григорий Смирников: "Ыал улахан оболоро эбээһинэһи сымнаһыһа бы-һаарыһаа дуо?"

Иван Бушков: "Ыал улахан оболоро эбээһинэһи сымнаһыһа бы-һаарыһаа дуо?"

начальнига Ульяна Атласова, пенсионнай управление начальнига Варвара Макарова, кини балыһа кыһаабынай бырааһа Владимир Сотников, үөрэх управлениетын начальнига Егор Сидоров, "Сага олох" хаһыат редактора Афанасий Захаров оадаллар.

Психологияттан: ыал орто обото бэйэтигэр эрэллээх, олоһун суолун, ис санаатын бэйэтэ толунар. Аба саастаах биригэ төрөөбүттэрин этиилэр кинизхэ суолталаахтар, оттон кырларын харыһыа үөрүйэх. Ол гынан баран хай-аларыгар да сикэммээх, этиллибитин курдук, сыалын бэйэтэ ситиһэ сатыыр.

Улуус культураа управлениетын начальнига Дмитрий Дмитриевич Попов — 4 оболорох малтан иккис оро. — Мин эдийнхээхпин, бырааттаахпын уонна балтылаахпын. Төһө да ула-хан уол буолларбын, мин үрдүбүнэн эдийнхээх киһи баарынан кини тылын тутуһабын. Кини минигиттэн үс сыл аба, онон оро сааһым кинини кытта ыкса сибээстээх. Эдийнхээх дьаһалынан, хамаандатынан от-мас киллэрэр, малбын-салбын дьээрдээктэ-нөр эһим. Кыраһыын лаампатын ыраастатарын өйдүүбүн. Би-лигин даһаны кини тылбыттан олох тахсыбалпын. Дьиз кэргэн субэтигэр өй-санаа өтүгэр бүтэһик тылы син-биир кини ылар, онон мин салайтарарбын. Кини быһаарбытын кэһэ хаһаайыс-тыбаннай өтө мин дьаһалбар хаалар. Аны биэр дьонго хаа-чыстылаах — хас биридибитин, бырааттарын, балтын, кий-инитэрин, күтүөтүн, оболорбут таһастарын кээмэин (разме-рин), тугу сөбүлүүрүбүтүн, тугу барсарын чуолкайдык билэр, ханна да сырыттар атылаһа, була-тала сылдыар. Ол, арааһа, эдийнхээх киһи кыһалла, барыты быһаара үөрэммит санаатын-тан буолуо. Билигин салайааччы да буолан олоһон муһаарар болпуруостамнаһа эдийнхээх кемелөөһүн чуолкай билэ-бин. Кинизхэ холооттоххо, мин эгоист соһус эбиллин дээн сы-аналаһабын, — диир Дмитрий Дмитриевич.

"Сахателеком" улуустаагы филиалын директора Светлана

АДЫАС НЫЭРБЭ!

(Сылайбыт дьахтар монолога)

Адыас ньэрбэ! Быйыл тойонум ийэтэ кыстыы кэлбитэ. Дьизэ ким эрэ баара үчүгэй эрэри, ардыгар ньэрбинэйдэтэр ээ. Кэлин наһаалаан эрэр. Биэр сарсыарда линзабын укпун ыстаахаммын көрдөөн баран ыскааптан ыраас турарын булан ылым. Дьизэ бэйэбиттэн ураты иһит сууһааччы кини эрэ. "Ханна гыммыккынын иһигэр баарын?" — дээн ыйытабын. Эмээхсиним: "Быһкаа уулаабын иһэн кэбиспитим уонна тугу да суох этэ", — дээн саайда. Төһө эмэ сыаналаах линзам ол курдук эмээхсин аһылыга буолла! Адыас ньэрбэ!

Эбит сабана маһаһынна көрсө түстүбүт (килизи, үүтү баһас ылан абырыр). Кини бөбө ортотугар бырадабыһа имэнэн "ТАМРАХ" ылым. Эмээхсиним балай бэйэтэ ону өйдөөн көрбүтэ эрэ баар. Саатар кыратык да буолбатар, бүтүн маһаһын киһитэ барыта истэр гына: "Ити ТАМ-РАХ (нууччалыы ааһар) дээн туохпугуй?" — дээн чоргуйбата дуо? Саатан өлө сыстым! Ньэрбэ!

Биэр киһэ кэлбитим: "Тугу дьонго чэһин ылбыккытыт? Төрүт барбат, аны тугу эрэ хос амтантаах", — диир уонна "Куттабын тугу абаһы көрбүт буоллабыт? Дьаһаары гыммын дуу?" — дии-дэи сотору-сотору туалекка сүүрэр, хаатыһа холоһуһан тилэһэ эрэ көстөн хаалар. Аһаары остуол тула олоһобут. Бэйэм бэлэм чаанньыктан чэһи чааскыларга кутталаатым. Киним чэһин сааһырдаран буолан биллэрбэтэ, мин буоллабын тутта биллим — эмээхсиним соһуруу дойдуттан сыана бөбөҕө ылаттарбыт ыраар

чэһин булан ылан хас да бакыаты сабааркалаабыт уонна эбитин туалекка сүүрэр эбит! Ньэрбэ!

Биригэ үлэһи бөбөнөн ыалга барда. Сыннаһаһык тийдин дээн таксини ыһыран ыһыттым. Сотору таксиним иккистэн кириэн кэллэ: "Эмээхсин холодильник үрдүгэр тийһин протейын хаалларбыт үһү. Ону ыһар үһүгү", — дээтэ. Аны эмээхсиним телефонунаан кыһыран олоһор: "Ыалга тийһэ суох кэлэн хаалбыппын. Сагарарбар тылым былтаннаабытыгар биригэ өйдөөтүм. Позор...", — дээннээх. Хайыахпын? Таксистка үс төгүл төлөөтөбүм дии! Адыас ньэрбэ!

Биэр күн баттахпын сууһаары балзам-ополаскивательбин көрдөөтүм. Суох. Эмээхсинимтэн ыйыттым. "Ол эмиз туохпугуй?" — диир. — Манган, үһүн, шампунь курдук хаалаах. Баттагы бөбөргөтөр, — диибин. — Ээ, — дээтэ эмээхсиним. — Ити уол баттаһын сууһаары кута сатаа, кута сатаа. Күүгэнирэн да бэрт! Ону мин сорусса тахсыбыт дэммин бөх биздэрэтигэр бырахпыһа-ам. Сампуун баар буоллабына ол эмиз тугуһа нааданый? — дээн ылардаах, хата, кини буолла. Ньэрбэ!

Давлением дэлби тахсан мочегоннай эми иһэн баран эмээхсиним: "Үлэбиттэн эрийдэхтирэнэ ыалдыбыт дээн этэр", — дэйтим. Сотору телефон тыһаата, эмээхсиним кэпсэтэр саһата иһиллэр: — Ээ, ити кыыс дэлби даһыһыһа тахсан иккистэр эми иһэн сыта-ар. Иикти сылдыар киһини хайдах үлэһэтигэр гынабыт?! — дээн өссө мөбөр. Бэйэрттэн, кэлин үлэбиттэн ыйыталаһан билбитим — бэйэм салайар отделым уола эрийбитигэр эмээхсиним толору даһыһааттааччы буолбут. Ол оро хотуна иикти сылдыарын истэн төһө эрэ күллэ. Боруоста ньэрбэ!

СУУС СУБЭТТЭН ИККИТЭ

Үлүйбүт фрукталары, соһуруот аһын уон-на сымныты хайдах чөлүгэр түһэрээххэ сөбүт? Кизг иһиккэ сөрүүн (наһаа тымныы буолбатах) уу кутабыт уонна икки ыһыс туос бырадабыт. Туһа барыта суураһыһаһына, иһиккэ үлүйбүт фрукталары эбэтэр соһуруот аһын угабыт. Сотору кэминэн аспыт барыта амтанныык да, тас көрүнүүн да чөлүгэр түһүө. Сымныты эмиз бу ныһманан чөлүгэр түһэрээххэ сөп.

Билигин билэрбитиниз тон хортуппуйу сатаан аска туһаммалыт — амтаны да, с-да соччото суох буолар. Онуоха биэр бэ-эхэй ныһа баар: тонмут хортуппу-рэн баран, сөрүүн ууга хониробу-хас да ууга сайыбытыт. Ол кэһэ бу-да, ыһаарылаан да сикхэ сөп. Ал-көрүгэ чөлүгэр түһэр, уруккутун к-лар.

Автор суругар этиллар санаа
редакция позициялар маалым сөл түбөлүк
буулбатах. Сурукка мыйналар чакчылар
кырдыктаахтарыгар эпизитинин
автор тус бэйата сүгөр.